

GEORGE JARVIS

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821 ΚΑΙ ΟΙ ΔΕΚΑ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

Του Σπύρου Κάλμπαρη

(Πηγές από τα αρχεία της Γενναδείου Βιβλιοθήκης, του Ιδρύματος Μελετών της Χερσονήσου του Αίμου, τα περιηγητικά βιβλία του Κυριάκου Σιμόπουλου, και της Αμερικανικής Φιλελληνικής Εταιρείας στη Βοστώνη)

*“Μήν αφήσετε την Αμερικήν να μείνει αδιάφορος θεατής, μεταξύ
τόσων Εθνών, του φοβερού, αλλ’ όχι και απέλπιδος, αγώνος.”
G. Jarvis*

ΗΡΘΕ ΚΙΝΟΥΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΑΛΗΘΙΝΗ ΑΓΑΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΩΝ
ΕΞΕΓΕΡΜΕΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ; ΗΤΑΝ ΤΥΧΟΔΙΩΚΤΗΣ; ΠΡΑΚΤΟΡΑΣ ; ΕΚΤΕΛΟΥΣΕ ΕΝΤΟΛΕΣ
ΠΡΟΣΩΠΩΝ Ή ΦΑΤΡΙΩΝ; ΑΝΑΜΙΧΘΗΚΕ ΣΤΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΕΓΙΝΕ ΟΡΓΑΝΟ
ΣΚΟΤΕΙΝΩΝ ΣΥΝΩΜΟΣΙΩΝ ;

Θα τα μάθουμε αμέσως και θα σταθούμε στις δέκα ημέρες που πέρασε στη Νάξο
σαν περιηγητής, σε ένα διάλειμμα μαχών και αψιμαχιών, διασκεδάζοντας και
κυνηγώντας.

Ο George Jarvis -το όνομά του παρουσιαζόταν σε διάφορες ελληνικές παραλλαγές των
ντόπιων όπως π.χ. Ζέρβας, Ζέρβις, Ζερβός, Ιάρβις ή Γέρβης - γεννήθηκε το 1797 (στην
Άλτονα της Δανίας, σήμερα προάστειο του Αμβούργου της Γερμανίας), γιός του
Αμερικανού Benjamin Jarvis, εμπόρου και διπλωμάτη από τη Νέα Υόρκη. Το 1822, σε
ηλικία 24 χρόνων, παρασύρεται από το φιλελληνικό ρεύμα και αποφασίζει να ταξιδέψει
στην Ελλάδα για να πολεμήσει κάτω από τις σημαίες των Ελλήνων επαναστατών
παρότι ο πατέρας του προσπάθησε να τον αποτρέψει χωρίς αποτέλεσμα.

Παρηγορήθηκε, όμως, με τη σκέψη πως θα μπορούσε ο γιός του να γίνει ο πρώτος επίσημος εκπρόσωπος των Ηνωμένων Πολιτειών, σαν διαπιστευμένος αντιπρόσωπος ή πρεσβευτής, στην Ελλάδα. Προς τούτο φρόντισε, επίσημα, να στείλει σχετικές με το θέμα εισηγήσεις στην αμερικανική κυβέρνηση. Εκείνη την εποχή, όμως, η αμερικανική κυβέρνηση βρισκόταν σε δύσκολη θέση. Η φιλελεύθερη Κοινή Γνώμη διαδήλωνε ανοιχτά το μίσος της κατά της τουρκικής τυραννίας και της Ιεράς Συμμαχίας της Ευρώπης και, επιπλέον, κατηγορούσε τον Λευκό Οίκο για εγκληματική απάθεια και ανανδρία την ώρα που όλος ο κόσμος συγκλονιζόταν από το άγγελμα του ελληνικού ξεσηκωμού. Η αμερικανική κυβέρνηση, όμως, για το μόνο που ενδιαφερόταν ήταν να εξασφαλίσει την οθωμανική εύνοια από πολλά χρόνια πριν, και αποζητούσε από τους τούρκους ελεύθερη ναυσιπλοΐα στον Εύξεινο, διάφορες οικονομικές διευκολύνσεις και, τέλος πάντων, μια κάποια έστω συνομολόγηση εμπορικής συνθήκης. Έτσι, η αμερικανική κυβέρνηση, για να απαλλαγεί από τις φωνές διαμαρτυρίας του αμερικανικού λαού και των δημοσιογράφων και άλλων διανοουμένων, διάλεξε μια μέση οδό: από τη μια, ικανοποιούσε στα λόγια το κοινό αίσθημα με τις φιλελληνικές διακηρύξεις της και, από την άλλη μεριά, αναζητούσε μέσα εξευμενισμού των οθωμανών για την απόκτηση οικονομικών προνομίων και διευκολύνσεων και την υπογραφή εμπορικής συμφωνίας που, ήδη, απολάμβαναν οι Ευρωπαίοι ανταγωνιστές τους και, προ πάντων οι Άγγλοι, οι οποίοι δεν συνηγορούσαν, βέβαια, σ' αυτό και παρότρυναν τους τούρκους να αποφύγουν τέτοιες συνομολογήσεις με τους αμερικανούς, για να μην χάσουν και οι ίδιοι τα δικά τους προνόμια. Το συμπέρασμα αυτό εξάγεται και από το διάγγελμα του προέδρου των Η.Π.Α Τζέιμς Μονρόε, στις 4 Δεκεμβρίου 1822, σχετικό με την Ελληνική Επανάσταση:

"...Επί τοσούτους χρόνους έκλειψις της χώρας αυτής υπό τον καταθλίβοντα ταύτην σκοτεινόν ζυγόν είχε βαθέως λυπήσει τα γενναιόφρονα πνεύματα τού παρελθόντος. Ήτο συνεπώς φυσικόν η νέα εμφάνισις τού λαού αυτού εν τω αρχικό του χαρακτήρι, αγωνιζομένου υπέρ της ελευθερίας του, να διεγείρη τον ενθουσιασμόν και την συμπάθειαν πανταχού των Ηνωμένων Πολιτειών...."

Και αλλού:

Αλλά αφ' ενός αί ΗΠΑ εύχονται να ιδούν τούς Έλληνας επικρατούντας, αφ' ετέρου αδυνατούν, ως εκ των καθηκόντων άτινα πηγάζουν εκ της διεθνούς των θέσεως, να συμμετάσχουν ενός πολέμου, κατά

την διάρκεια του οποίου ευρίσκονται εν ουδετερότητι. Αι ΗΠΑ ευρίσκονται εις ειρηνικάς σχέσεις μεθ' όλου τού κόσμου.."

- *Από την απάντηση τής αμερικανικής κυβερνήσεως στην ελληνική αίτηση για βοήθεια, 18 Αυγούστου 1823:*

Το τραγικό είναι ότι η δημοκρατική Αμερική ήταν η τελευταία που αναγνώρισε την ανεξάρτητη Ελλάδα το 1833 και χρειάστηκε ακόμα τρία χρόνια για την συνθήκη διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Η κατ' αρχήν ουδετερότητα των ΗΠΑ δεν στάθηκε εμπόδιο για μερικούς Αμερικανούς φιλέλληνες να λάβουν μέρος στον Αγώνα του 21, με πρώτο τον Τζωρτζ Τζάρβις.

Ο Jarvis στις 12 Μαρτίου 1822 θα μπαρκάρει από τη Μασσαλία μαζί με τον άγγλο εθελοντή, αξιωματικό του Ναυτικού, Franc Abney Hastings και στις 4 Απριλίου θα βρεθούν στην Ύδρα, όπου ζήτησε ο πρώτος να υπηρετήσει στο ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό. Πολύ σύντομα έμαθε ελληνικά, φόρεσε φουστανέλα κι έγινε ένας Ρωμιός μικροκαπετάνιος και είχε στην δούλεψή του- στις εκστρατείες που ανελάμβανε- καμιά τριανταριά παλληκάρια, τα οποία τον αποκαλούσαν *καπετάν Γιώργης ο Αμερικάνος*. Για έξι γεμάτα χρόνια, μέχρι το θάνατό του στις 11 Αυγούστου 1828, βρισκόταν παντού σε όλες τις θαλάσσιες και χερσαίες επιχειρήσεις και αποστολές στη Μυτιλήνη, τη Χίο, τη Συρία, τη Κρήτη, στις ακτές της Μικράς Ασίας, Κύπρο, Αιγαίο και Πελοπόννησο, Αθήνα, Ναύπλιο, Μεσολόγγι καθώς και στη ταξιαρχία του λόρδου Byron στο Μεσολόγγι, και αυτό ήταν αιτία να πληγωθεί ή να αρρωστήσει αρκετές φορές, ώσπου του απονεμήθηκε ο βαθμός του υποστρατήγου.

Από τη πρώτη στιγμή που πάτησε στην Ελλάδα, αγάπησε την Ύδρα που την θεώρησε δεύτερη πατρίδα του αλλά και τα άλλα νησιά και ιδιαίτερα τις Σπέτσες. Αλλά εκείνο που προκάλεσε ιδιαίτερη εντύπωση ήταν η Νάξος. Στο νησί μας βρέθηκε μεταξύ 2 και 10 Μαΐου 1823 μετά από μια περιοδεία στο Αιγαίο με το πολεμικό πλοίο *Λεωνίδα* των αδελφών Τομπάζη, όπου ξεκουράστηκε και περιηγήθηκε το μεγαλύτερο μέρος της Νάξου διασκεδάζοντας, μετά τις τόσες στερήσεις και συνεχείς μάχες που είχε λάβει εν

τω μεταξύ μέρος. Η Νάξος έγγραψε είναι καλοκαλλιεργημένο νησί και όλα τα χωράφια της είναι περιτριγυρισμένα με φράχτες. Του έκαμε εντύπωση ότι όλα, επίσης, τα χωράφια έχουν βαθειά χαντάκια με αναχώματα από τις δυο πλευρές όπου κάθε χειμώνα συγκεντρώνονται εκεί τα νερά της βροχής. Όταν δε, αυτά τα αναχώματα στέγνωναν το καλοκαίρι, αφ' ενός διατηρούσαν την υγρασία των χωραφιών, αφ' ετέρου απέβαιναν εξαιρετικά καταφύγια δροσιάς και περιπάτου, έτσι καθώς σκιάζονταν από τους καλαμιώνες και από τους πάσης φύσεως θάμνους, που φυτεύονταν για να συγκρατούν τις πλημμύρες του χειμώνα. Κατά τη σύντομη αυτή παραμονή του στη Νάξο, είχε πολύ ευχαριστηθεί από την υποδοχή που του επιφύλαξαν οι ντόπιοι καθώς και από τα τοπία που δεν είχε συναντήσει στα άλλα νησιά του Αιγαίου.

Ποιος, όμως, στη πραγματικότητα ήταν ο George Jarvis; όπως οι περισσότεροι ξένοι εθελοντές αντιμετώπιζε πρόσωπα και καταστάσεις σύμφωνα με τις διαθέσεις των ισχυρών της ημέρας για να πετυχαίνει τα προσωπικά του συμφέροντα. Αναμίχθηκε στις εσωτερικές διαμάχες, έπαιξε άθλιο ρόλο και ανέλαβε μαζί με Άγγλους πράκτορες τη δολοφονία του Οδυσσέα Ανδρούτσου. Κι ένα είναι βέβαιο. Ο βαθμός του υποστρατήγου του απονεμήθηκε γι αυτόν ακριβώς τον λόγο, καθώς και, για την αμερικανική καταγωγή του, σαν μια πολιτική πράξη εκ μέρους της τότε ελληνικής κυβέρνησης με τη προσδοκία προσβάσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες για να δουν με καλή πίστη τον αγώνα των αγωνιζόμενων Ελλήνων.

Ας δούμε, όμως, τι γράφει στο προσωπικό του ημερολόγιο, το οποίο εξασφάλισαμε (και μεταφράσαμε), μέσω Βοστώνης των Η.Π.Α. και του Ιδρύματος Μελετών της Χερσονήσου του Αίμου και το τελευταίο αντίγραφο το προμηθευτήκαμε από ευτυχή σύμπτωση μέσω του Μ.Ι.Ε.Τ. της Εθνικής Τράπεζας:

«Πάνω στο το κατάστρωμα του Λεωνίδα, μπρίκι του πολέμου.

«Εισήλθαμε στο κανάλι νότια της Τζιας, σηκώσαμε πανιά και την αυγή φθάσαμε στη Σύρα..... Αποπλεύσαμε στις 7(το πρωϊ), και τη μεσημβρία, 12 η ώρα της 30^{ης} Απριλίου 1823, ρίξαμε άγκυρα προς τα νότια του κόλπου της πόλης, της Νάξου, σε βάθος, περίπου, δέκα οργυιές, όπου και συναντήσαμε δέκα από τα πλοία μας, ... και στείλαμε βάρκες στη Χώρα για να γεμίσουν τους κάδους και τα βαρέλια του πλοίου μας με νερό.

Τη Παρασκευή, 2 Μαΐου 1823, ...βγήκα για κυνήγι έξω από τη Χώρα της Νάξου και μέσα σε τέσσερις ώρες σκότωσα περίπου δύο ντουζίνες περιστέρια, μπεκάτσες, αγριόπαπιες κ.λ.π., επίσης, προμηθεύτηκα κάτι για την Κυριακή, μέρα κατά την οποία λήγει η νηστεία των Ελλήνων. Την επόμενη Κυριακή, 4 του Μάη,(με το παλιό ημερολόγιο είχαμε Κυριακή του Πάσχα, ήταν δηλ.,22 Απριλίου). Αυτή η μέρα, είναι η μέρα της μεγαλύτερης εορτής των Ελλήνων, κατά την οποία η νηστεία των σαράντα ημερών λήγει, και κατά τα έθιμά τους επιτρέπονται τώρα να τρώνε...κρέας, γάλα, τυρί, βούτυρο, λάδι, κ.λ.π.. Στο γέρμα της ίδιας ημέρας, κάθε πλοίο έριξε τρεις κανονιές· μετά απ' αυτό εκκλησιαστήκαμε, διαβάστηκε κήρυγμα, κατόπιν δόθηκε στον καθένα μας ένα κερί, τα οποία φώτιζαν την αίθουσα, και ο καθένας συνέχιζε να το κρατά ώσπου, η λειτουργία της εκκλησίας, τέλειωσε, ενώ στη πομπή προσκυνούσαν και φιλούσαν τις εικόνες· μετά απ' αυτό, ο καθένας αγκάλιαζε τον άλλο, λέγοντας, Χριστός Ανέστη· έπαιρνε ένα βαμμένο αυγό και αποχωρούσε.

Μετά απ' αυτά, ετοίμασαν ένα πρόγευμα ή ελαφρύ γεύμα, όπου κυριαρχούσε ένα είδος σούπας από κρέας, που το ονόμαζαν πατσάς, χωρίς να λείπει το κρασί. Ο καπετάνιος του πλοίου μας κι εγώ επιβιβασθήκαμε κατόπιν στο πλοίο του ναύαρχου της αρμάδας, που ήταν αγκυροβολημένη ανοιχτά στο λιμάνι της Ναξίας, και οι παριστάμενοι από κάθε πλοίο συνέχαιραν τον καθένα μας, εναγκαλιζόμενοι κατά τον συνήθη τρόπο με ένα φιλί στις φιλοφρονήσεις μας.

Παραμείναμε στη Νάξο μέχρι τις 10 του Μάη, ώσπου κατά το βράδυ της ίδιας ημέρας επιστρέψαμε στο μπρίκι μας και το επόμενο πρωϊ αφήσαμε το νησί για τη Σύρα.

Η Νάξος είναι το μέγιστο από τα νησιά των Κυκλάδων εις το Αρχιπέλαγος του Αιγαίου, κείται {στα 25° 30' γεωγρ. Μήκος, και 37° γεωγρ. Πλάτος}. Κατά τους αρχαίους χρόνους ήταν το πρώτο νησί που καλλιεργήθηκε η άμπελος. Το κρασί της, προς το παρόν, διατηρεί τη μεγάλη του φήμη, και –μαζί με τον οίνο- ο αραβόσιτος είναι από τα πρώτα προϊόντα αυτού του νησιού. Το έδαφος, το χώμα της είναι ένα είδος πηλού (άργιλλου) αναμεμειγμένου με άμμο. Όλα τα μέρη της Ναξίας είναι όλα αμμώδη. Το νερό είναι άφθονο αλλά όχι, βέβαια, και τόσο πολύ. .... Τα χωράφια είναι όλα περικλεισμένα, τα περισσότερα απ' αυτά με φράκτες· και (υπάρχουν) τάφροι(χαντάκια),από τέσσερα μέχρι έξι πόδια βάθος, με το χώμα θρονιασμένο(ριγμένο) κι απ' τις δυο πλευρές και, ταυτόχρονα, για να

διαχωρίζονται μεταξύ τους(τα χωράφια). Αυτά τα χαντάκια τον χειμώνα χρησιμεύουν για να διοχετεύουν τα νερά και κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού παρέχουν, μερικά απ' αυτά, έναν ευχάριστο περίπατο δια μέσου των χωραφιών.

Μερικά απ' αυτά τα χωράφια είναι περικλεισμένα με ένα είδος καλάμου(καλαμιές) και θάμνων και αγκαθιών, για να αντέχουν τη μεγαλύτερη πίεση των νερών της βροχής, που περνούν ανάμεσά τους, σχηματίζοντας ρυάκια, τα νερά των οποίων, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, διατηρούν το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους υγρό. Αυτά τα χαντάκια, τα οποία, αρχικά, ήσαν προορισμένα να ξεχωρίζουν και ταυτόχρονα να περικλείουν τα χωράφια, χρησιμεύουν ως δρόμοι επικοινωνίας και κάποια, απ' αυτά τα χαντάκια, παρέχουν το πλεονέκτημα της παροχής ενός δροσερού καταφυγίου στους ανθρώπους, τα βόδια και τα άλλα ζωντανά κατά τη διάρκεια της ζέστης στο μεσημεριάτικο ήλιο.

Κατά τη διαμονή μου στο νησί, έκαμα συχνή χρήση αυτών των μονοπατιών ενώ κυνηγούσα πυροβολώντας, και βρήκα σ' αυτά μεγάλη χρησιμότητα για να πλησιάζω και να ξαφνιάζω τα αγριοπερίστερα και τα τριγώνια, τα οποία, σημειωτέον, υπήρχαν εν αφθονία σ' αυτό το νησί. Σε λίγες ώρες, ή και σε μισή μέρα, συχνά επέστρεφα στο μπρίκι της πολεμικής αρμάδας μας με μερικές δωδεκάδες από τα προαναφερόμενα πετούμενα 'όπως επίσης, και άλλα είδη πουλιών. Αυτό το μέρος του νησιού είναι οπωσδήποτε το πιο εύφορο* . Επί πλέον, μερικοί έξοχοι κήποι και πλούσιες ιδιοκτησίες βρίσκονται διασκορπισμένες μεταξύ των λόφων, μερικές από τις οποίες επισκέφθηκα, μεταξύ αυτών την ιδιοκτησία του Αγγλου και Γάλλου προξένου και μερικών παλιών Βενετσιάνικων οικογενειών, όπως του Κυρίου Μπαρότζη Τζωρτζέτη (Barotzi Giorgetti), που ζει απέναντι από την κατοικία του Ολλανδού Πρόξενου.

Την άλλη μέρα αποπλεύσαμε για τα Ψαρρά.....».

* Στο προσωπικό του αυτό ημερολόγιο, ο George Jarvis, παρατηρούμε ότι δεν κατονομάζει τα μέρη της Νάξου όπου επισκέπτεται ή κυνηγάει, πιθανόν διότι δεν μπορεί να συγ-

κρατήσει τα ονόματα των τοποθεσιών και περιοχών αυτής.

Συγκρατεί, όμως, στο χειρόγραφό του τα ονόματα των πουλιών που τα αποκαλεί όπως ακριβώς τα προφέρουν οι ντόπιοι Ναξιώτες, όπως π.χ. *beccassines*, *trigonia* και η σούπα που του προσφέρουν την ημέρα του Πάσχα την γράφει σαν *patschas* κι εμείς υποθέτουμε ότι αναφέρεται στον πατσά. Το *Χριστός Ανέστη* το αντιγράφει όπως, ακριβώς, το ακούει, δηλ. «**Christos aneste**». Η δε Σύρος και η Νάξος αναφέρονται στο χειρόγραφό του ως *Syra* και *Naxia*.

Σπύρος Κάλμπαρης

Remember me! my friends,
Who here for freedom's cause remains
In Grecian seas, in Grecian plains
To break the most inglorious chains,
And seeks humanity.   *George Jarvis*

Το όνομα της Ελλάδας γεμίζει τον
νου και την καρδιά με τα υψηλότερα
και ευγενέστερα αισθήματα
Πρόεδρος Μονρώ (1822)

Εικόνα 1

Ο πρόεδρος των Η.Π.Α. παρόλα τα καλά του λόγια δεν βοήθησε τον αγώνα των εξεγερμένων Ελλήνων στις επανειλημμένες εκκλήσεις αυτών για βοήθεια, φοβούμενος την αντίδραση των Τούρκων. Ο George Jarvis, αντίθετα βοήθησε ιδιωτικά και προσωπικά ο ίδιος.

* Θυμηθείτε με ! ΦΙΛΟΙ ΜΟΥ,

Ποιος μένει εδώ για την Ελευθερία

Στις ελληνικές θάλασσες, στις ελληνικές πεδιάδες

Να σπάσει τις πιο άδοξες αλυσίδες

Και ζητά ανθρωπιά.

George Jarvis